

DR og musikken

- en blues til 90'erne

Af Lars Ole Bonde

Musikken i radioen er et af de mange underbelyste temaer inden for medieforskningen i Danmark. Forfatteren til den følgende artikel har gennem nogle år arbejdet som musik-medarbejder i Danmarks Radio - med base i Østjyllands Radio. I artiklen fokuserer han på produktionsaspektet. Hvilke funktionssammenhænge indgår musikken i inden for den kanalombrudte Danmarks Radio - både som selvstændig programform og som "akkompagnement" til andet programstof? Dernæst følger man musikproduktionens mange former og får her afdækket både ex- og implicitte rammer for musikpolitikken i institutionen. Herudfra rejses spørgsmålet om musikkens rolle i DR som aktiverende eller registrerende i forhold til det musikliv, som findes uden for institutionen.

Slutakkorden dør ud, og en frisk speakerstemme siger: "Du har tunet ind på P2, DR's kanal for kræsne og kvalitetsbevidste ører. Og du lagde øre til en splinterny DR-produktion af Pergolesis lille perle af en komisk opera: 'La Serva Padrona' - eller 'Tjenestepigen som herskab'. Leif Segerstam dirigerede medlemmer af Radiosymfoniorkestret. Serpina blev sunget af Inga Nielsen, IBM, og hendes herre Uberto af Bo Boje Skovhus, Rank-Xerox. Udsendelsen var sponsoreret af SAS. Og nu 5 raske reklameminutter".

Lyder det som en kulturradikal skræmmefantasi, eller bare usandsynligt, at DR skulle lægge mikrofon til sådan noget? Jeg er ikke så sikker: De første 2 sætninger er allerede P2-virkelighed, nemlig onsdag aften, hvor der bevidst tales uhøjtideligt og (næsten) som vi taler med hinanden. Præsentationen af kunstnerne lyder her ligesom når man på Aalborg Stadion annoncerer målscorerne og deres sponsorer. Måske vil det ikke lige blive sagt på denne måde på P2, men jeg vil vædde en stak gode analogbånd på, at vi i 1991 kommer til at høre disse sponsornavne i radioen (ligesom de er dukket op på TV-skærmen): sådan *må* det være med DRs nye regler for udsendelsessponsoring. Faktisk er det kun den allersidste sætning, jeg ikke tror vi får at høre på P2. Men jeg vil vædde en RadioRadio på, at vi kommer til at høre den på P3, hvis DR løber af med sejren i kampen om den 4. radiokanal. Stærke kræfter i radioens chefkreds mener nemlig, at tiden er inde til at åbne DR for reklamer.

Det er spændende tid at være DR-medarbejder i, ikke mindst når man arbejder med musikproduktion. Når hverdagen er så afvekslende, at den kan spænde fra produktionen af små klassiske musikhistorier til det regionale børneprogram over en introduktion til minimalismen i Estland sammen med en dansk komponist til direkte transmission af en Wagner-opera - ja, så er man privilegeret. Men til tider er det næsten for spændende, for mange af de nye toner i det store radiopartitur fremkommer udelukkende, fordi der bliver færre nodelinier for hvert år. Idéerne til en landsdækkende Kanal 4 i DR-regi (som bl.a. rummer et kraftigt ungdomsfremstød og en kanal med klassisk musik store dele af døgnet, støder frontalt sammen med DRs første 3-årsbudget, hvis kontante sparemål er en reduktion på 240 faste stillinger. Indførelsen af avanceret digitalteknik kolliderer med sparekrav på det tekniske område. I forvejen er Danmark et af de få lande med licensfinansieret radio/TV, der ikke fordeler licensmidler fifty-fifty: her i landet går 60% til TV, og jeg har aldrig hørt andre end radiofolk klage over det!? I artiklen her vil jeg prøve at give en karakteristik af den brogede og komplicerede verden, der hedder musikudsendelser i Danmarks Radio. Jeg vil gøre det i form af et tematisk problemkatalog, der beskriver forholdene, som de er i store træk - og diskuterer nogle af de dilemmaer og modsætningsforhold, der er. Og jeg understreger, at min vinkel er musik/programproduktionens vinkel: Hvordan foregår det og hvordan kan det forstås - indefra.

Jeg vil som nævnt ikke diskutere, hvad lytterne mener og foretrækker i denne sammenhæng, men koncentrere mig om de problemer, man som musikmedarbejder kan pege på i den nye struktur:

- *Tendens til centralisering og standardisering:* Før var det sådan at distrikterne og afdelingerne i København producerede (musik)udsendelser, som så blev programsat centralt. Nu skal alle musikprogramforslag fra distrikterne forhandles med de forskellige kanalredaktører. Ligesom der på P1 var en indgroet mistillid til distriktsmedarbejdernes evne til at producere P1-udsendelser (man kan se den i renkultur hos Weekendavisens radioanmelder Leif Blædel) var og er der på P2 store forskelle i opfattelsen af, hvad en god klassisk musikudsendelse er. Med den nye struktur trækker København det længste strå: mange programforslag må opgives eller rettes til for at blive accepteret, mange musikoptagelser må leveres som musik + manuskript, fordi redaktørerne mener, det er bedst at høre få (københavnske) stemmer end mange forskellige (dialektfarvede). Jeg hævder ikke, at der ikke kan være kvalitetsproblemer med distrikternes musikudsendelser, og jeg forstår godt, at en redaktør eller studievært gerne vil have muligheden for at sætte præg på afviklingen af en musikaften. Men jeg foretrækker alligevel repræsentativ mangfoldighed (i form og sprog tone) frem for den homogenisering, der har fundet sted på P2. På P3 har

Den Rullende Rockredaktion - i samarbejde med LEVMUS-produktionsgruppen i København vist, at der godt kan findes et kompromis, som alle involverede medarbejdere kan gå ind for. Det fører over i:

- *Tendens til atomisering af musik-programpolitikken.* Spørgsmålet om programsætning er i dag et anliggende mellem en redaktør og en medarbejder(gruppe) eller et distrikt. Det er positivt, hvis der er en konstruktivt efterkritik- og udviklingsmiljø i redaktionen. Men negativt, hvis det foregår efter småstatsprincippet med små enevældige redaktørfyrster. 2 år med den nye struktur viser klart, at samarbejdet med de enkelte redaktører fungerer meget forskelligt (og det gælder ikke kun musikprogrammerne på P2). Som menig medarbejder er man dermed afhængig ikke bare af sin argumentation, men også af frækhed, stædighed - og held. Det er ikke fremmede for programudviklingen i bredere forstand.

- *Sproglige dilemmaer:* Jeg går som nævnt ind for mangfoldigheden i form og sprog tone. Dette er i modstrid med den officielle DR-sprogpolitik, iflg. hvilken landsprogrammer helst skal speakes på (Ole)rigs-(ager)dansk. Men der er også andre spørgsmål, som er centrale i forbindelse med formidlingen af musik i radioen: må man f.eks. sige DU til de klassiske musiklyttere, må en P3-programvært tale seriøst og indgående om musikkens baggrund? Hvor kvikt må en P2-studievært formulere sig (jvf. eksemplet i indledningen)? For nu at konkretisere: Jeg siger selv du til lytterne i mine regionale udsendelser med klassisk musik. Det må jeg ikke på P2 om aftenen - med mindre det er en onsdag aften, for onsdagsfladen er også DUs med lytterne! - Hertil kommer så hele den komplicerede diskussion om, hvordan balancen mellem samtaleprog og fagsprog skal være, hvor personlig studieværten må være og hvor meget der må siges om musikken, uden at den bliver talt ihjel. Et af de mest spændende diskussionsområder for en musikmedarbejder, men så stort at jeg i denne sammenhæng må nøjes med nogle henvisninger¹ og erklære mig enig med P2-chef Steen Frederiksen i flg. målsætning om programpræsentationen: "Den skal være personlig og interesseskabende og foregå i et let forståeligt sprog, hvor vi prøver at bringe musikken ud af dens i tidligere tider socialt betingede sproglige forståelsesverden ind i vor tids interessebetingede sammenhæng - altså tage overklassetøj og klunker af musikken og klæde den i 1990'ernes hverdagstøj" (P2 Musik 2/90). Noget andet er at indløse målsætningen uden at havne i populisme eller ren snik-snak. Eller forførende reklamesprog.

Fra det "synlige" - dvs. det for ganske almindelige lyttere hørbare bevæger vi os nu over i områder, som normalt ligger uden for det, lyttere og medieforskere tænker over, men som er af kolossal stor betydning for os medarbejdere:

Musikproduktionens mange former

Man skulle jo tro, at der gik en lige linie gennem en radioudsendelses 3 hovedfaser: *programplanlægning* - *programproduktion* og *programudvikling/præstation*. At det var de(t) samme menneske(r), der stod bag det hele. Men sådan er virkeligheden langt fra. Ligesom "indblanding udefra" kan optræde meget forskellige steder undervejs. Hvis det drejer sig om pladeprogrammer (på alle 3 kanaler) er situationen enkel: hvis der ikke er tale om et ønskeprogram er det studieværten, der vælger pladerne og bestiller dem i DRs diskotek - samt bestemmer, hvad der skal siges. Og siger det. Og dog: arbejdsdeling efter udenlandsk mønster kendes også i DR: P3s morgenmusik er udvalgt af én person, men præsenteres af en anden. P2s "Nattens klange" produceres på samme måde. Ude i kulissen lurker den EDB-styrede musikudvælgelse, som ikke bare er et fjernt, amerikansk fænomen. Radioens chefer har fået systemets muligheder demonstreret og kan godt se perspektivet: Hvis vi ændrer musikpolitikken f.eks. sådan, at distrikternes morgenudsendelser skal imødekomme lytternes behov (i stedet for at afspejle studieværternes smag) - så er det vejen frem!

Overordnet kan vi sige, at følgende medarbejdertyper er involveret i produktionen af musikprogrammer, som er baseret på DR's egne musikoptagelser.

C-teknikere: (specialuddannede DR-teknikere, også kaldet musikteknikere. Som regel har de specialiseret sig i enten klassisk musik (direkte nedmix til 2 spor/stereo) eller rytmisk musik (multisporsteknik), men i praksis arbejder flere med begge dele.

B-teknikere (uden musikalsk specialuddannelse) medvirker ved simple musikoptagelser og ved produktion/afvikling af pladeprogrammer.

Musik-producere: (som regel musikfagligt uddannede inden for klassisk og/eller rytmisk musik, men ikke i DR-regi).

Musik-programmedarbejdere/-journalister (ofte samme uddannelse som producerne, evt. journalistuddannede, men arbejder ikke med musikoptagelse, men udelukkende med planlægning og afvikling).

Disc-jockeys: (kan i princippet have en hvilken som helst baggrund. Ansættes fordi de kan noget med stemmen eller ift. bestemte musikgenrer).

Journalister: (som i sagens natur er journalistuddannede...) Uden at have nogen statistik på det vil jeg tro, at journalister står for udvælgelsen af 3/4 af den musik, der spilles i DR - nemlig i relation til journalistisk tilrettelagte programmer!

For det store flertal af lyttere er det (min påstand!) flintrende ligegyldigt, om den musik, der hører i radioen stammer fra en LP eller et DR-studie eller er en optagelse fra et koncertlokale i Danmark. Men for os, der arbejder med det, er der enorm forskel på et pladeprogram

og en live-produktion, på en koncerttransmission og en studieproduktion. Da jeg blev ansat i DR for 6 år siden forestillede jeg mig, at jeg ville komme til at bruge en stor del af min tid på den journalistiske del, nyheds- og formidlingsdelen af arbejdet. Men det er gået sådan, at jeg bruger størstedelen af min tid på selve musikproduktionen (altså live-optagelser). Det er et fantastisk spændende område, hvor tekniske, håndværksmæssige, lydæstetiske, kunstneriske og psykologiske problemstillinger krydser hinanden, hvor levende musikere frembringer levende musik, hvor den efter min mening vigtigste del af musikprogrampolitikken bliver til virkelighed: i et dynamisk og kreativt samspil med musiklivet.

Men også på dette punkt er der mange dilemmaer, problemer og uenigheder internt i DR. Lad mig nævne et par stykker:

Faggrænsenedbrydning er ikke en sparemodel. Det går som en rød tråd gennem radioledelsens papirer i disse år, at der ønskes en mere fleksibel produktionsform (ikke bare på musikområdet), bl.a. fordi det kan spare tid og dermed penge. Fagforeningerne er selvfølgelig ikke meget for det, for man kommer vel bare til at lave den kedelige del af de andre faggruppers arbejde eller? Nu har jeg selv været så heldig at blive ansat det eneste sted i DR, hvor der - som en explicit undtagelse fra overenskomsterne - arbejdes med faggrænsenedbrydning, eller med et bedre ord: fagintegration. Det er en yderst tilfredsstillende og også effektiv måde at arbejde på, fordi man kan udnytte sine egne ressourcer optimalt og få størst mulig glæde af kollegernes evner, uanset om der nu står HK, Smed eller DJF på ryggen af vedkommende. Men "hemmeligheden" bag fagintegrationens succes på Østjyllands Radio (dokumenteret i omfattende rapporter) er, at arbejdet foregår i *selvstyrende grupper med programansvar*. Det er da meget udmærket, at man som programmedarbejder selv kan klippe en udsendelse færdig (uden at ulejlige en tekniker), men i et langtidsperspektiv er det kun tilfredsstillende, hvis det foregår som et led i en meningsfuld helhed.

- Smal, smallere, smallest - hvad stiller vi op med NY MUSIK? Klassisk musik bliver primært sendt i såkaldt "sekundær sendetid": mens de fleste ser TV. P2s lyttertal ligger i målingerne på et gennemsnit omkring 1-2% - der er altså ikke bare tale om smalle programmer, men om en smal kanal! Når der sendes NY MUSIK (fra de sidste 50 år) falder de fleste af kernelytterne fra, den slags ... "kattejammer" gider de ikke høre på. Alligevel er ca. 10% af P2s sendetid helliget ny, især ny dansk musik. Og sådan synes jeg også, det bør være, alt andet ville være bagstræberisk musikpopulisme. Men jeg mener kun der er to farbare veje, når man vil have ny musik i det omfang på P2: enten skal man blande kortene meget omhyggeligt i det enkelte (koncert)program - eller også skal man gemme den ny musik lidt af vejen mht. sendetidspunkt (de interesserede skal såmænd nok finde den). Jeg mener, man skal gøre begge dele, men være meget forsigtig

To DR-medarbejdere (Clemens Johansen og artiklens forfatter, th) på koncertoptagelse i Århus Musikhus. Bemærk æresdirigent Norman Del Mar's Jaguar tv. Radiomedarbejderne oplyser, "at en udsendelses auditive karakter bliver mærkbart bedre, når et bestemt kulturelt niveau også markeres visuelt. Foto: Richard Harbud.

med lange nye musikprogrammer i den "primære sekundære" sendetid, som det ofte sker nu.

Er transmissioner "bedre" end produktioner?

Et tilbagevendende tema i P2-diskussionerne er, om danske musikere skal høres i koncerttransmissioner eller i DR-studieproduktioner. Det officielle/redaktionelle svar er, at de bør høres via transmissioner, hvis det er i standard-repertoiret (læs: mere eller mindre kendt udenlandsk musik), og at de kun bør komme i studiet, hvis det drejer sig om dansk musik. Argumentet er, at de danske musikere skal konkurrere med det bedste på det internationale marked (underforstået: det kan de sjældent). Jeg er uenig, og mener at DR skal satse på begge dele: netop gennem produktioner kan vi sørge for et optimalt resultat, uaf-

hængigt af tilfældigheder som uegnede lokaler, problematiske instrumenter osv. Det er i øvrigt en af de få chancer, ikke-københavnske musikere har for at komme igennem i DR-sammenhæng. - Et andet ofte hørt argument er, at der er mere atmosfære over koncertoptagelser (derfor skal man også helst høre hele bifaldet før, under og efter selve koncerten - ellers kunne man jo tro, det var en plade!). Hvis det ikke er en direkte transmission, synes jeg det er et forfejlet argument: det må dreje sig om at vælge den til udsendelsesformålet mest egnede optageform.

Inden for den rytmiske musik eksisterer problemet ikke i denne form: stort set alle koncerter inden for rock og jazz optages med multisporsteknik og mixes færdig ved en senere lejlighed (evt. med en musikerrepræsentant som bisidder). Her er problemet med studieproduktioner snarere af økonomisk art: det er meget dyrere at lave rytmiske studieproduktioner, for det tager i princippet lige så lang tid som i et pladestudie. Og de penge har DR ikke, selv om mange musikere tror det! Det fører så over til et helt overordnet spørgsmål:

Skal DR's musikpolitik være aktiverende eller registrerende?

Når DR formulerer sig udadtil om musikken i radioen skorter det ikke på flotte udtalelser. Et eksempel: DR har på musikområdet en stadig vigtigere rolle som national og regional kulturfaktor og formidler. Derfor vil radioen, især P2 og P3, fortsat i 1990 udvikle og forstærke sin indsats gennem formidling af levende musik, skabt, spillet, sunget og præsenteret af levende mennesker ved koncerter, festivaler, spillesteder og i DR's egne studier. Med hovedvægten på dansk musik og musikliv vil vi formidle levende musik, klassisk og rytmisk, seriøs og populær, kompositorisk og improvisatorisk, professionel og amatør, ældre og ny, traditionsrig og eksperimenterende". ("Radioen i 1990", Radioledelsen orienterer). Jeg er 100% enig i denne programerklæring, der er aktiv, dynamisk og alsidig. Men i praksis er situationen meget anderledes: Den levende musik i DR har vel aldrig været mere trængt end nu, DRs egne ensembler (Radiosymfoni-orkestret, Radiokoret, Radioens Bigband, Underholdningsorkestret og Pige-koret) er blevet sikret en smule arbejdsro - efter nogle år, hvor såvel Bigband som Underholdningsorkestre var sparedøden nær. (Nu må de hente en del af eksistensgrundlaget udenfor DR). Der er ikke afsat flere midler til transmission og produktion af levende musik, tværtimod er bevillingsrammen faldet med inflationen i de senere år. Og samtidig kan vi konstatere, at DR har indgået en solist-overenskomst, som gør næsten alle 1. gangsudsendelser med solister 25-50% dyrere end tidligere.

Desuden er overenskomsten med kapelmestrene opsagt (de forlanger mere, end DR vil/kan betale), og der er heller ingen overenskomst med landsdelsorkestrene, som stadig honoreres efter den opsagte overenskomst - den eneste grund til at Landsdelssymfoni-orkestrene accep-

terer 50% honorarer er, at deres ledere og musikere ved, at konsekvensen af større honorarer vil være en tilsvarende reduktion af transmissionerne!

Den nye solistoverenskomst har også gjort det muligt for f.eks. rockgrupper at forlange solisthonorar (ovenikøbet med tilbagevirkende kraft). Der er i sig selv ikke noget i vejen med at rock-musikere får samme betaling som klassiske musikere - men det er *indirekte programpolitik* af den mest problematiske art at fordyre udsendelsesniveauet på en måde, som de producerende medarbejdere kun kan administrere på én måde: nemlig ved at producere færre udsendelser med levende musik! Jeg mener, det er uhyre vigtigt, at DR ikke bare bedriver aktiv musikpolitik ved at have sine egne ensembler, men også tager initiativer, som er med til, også uden for København, at udvikle unge musikertalenter eller til at bringe musik frem til opførelse, som ellers ville forblive i arkiver og skrivebordsskuffer. DR har en stående gæld til det danske musikliv, som bedst betales tilbage ved at sætte penge af til videreudvikling af dette musikliv - og af mediets udtryksverden på musikområdet. Og jeg er stolt af at være ansat på en station - Østjyllands Radio - der gennem 2. halvdel af 80'erne bevidst har satset på, afsat midler til og eksperimenteret med en aktiv musikprogrampolitik. For nu at nævne et par eksempler, der er unikke i DR:

Produktion af 2 *audioer* ("Den store lysfest" af Voss/Torp og "Det blå Hotel" af Poul Krebs) - radioens svar på videoen, en helt ny genre, som blander rockmusik, hørespil og montage til en ægte radiofonisk musikfortælling. (Begge audioer løb med "europamesterskabet i radiounderholdning". En audio er lige så dyr at producere som en LP, og et ægte udviklingsprojekt.)

Klassiske musikmontager baseret på enestående begivenheder i dansk musikliv: Den jyske operas samlede opførelse af Wagners "Nibelungens Ring" eller utraditionelle genoplivninger af dansk musikdramatik fra Guldalderen (Heibergs vaudeviller, Kuhlaus "Røverborgen"). Eller på det mere dagligdags niveau: Den årlige afholdelse af en rytmisk talentkonkurrence ("Vi har scenen, har I musikken?") i samarbejde med presse og koncertarrangører. Og et regionalt musikprogram med klassisk musik, udelukkende baseret på egne koncertoptagelser og studieproduktioner.

Hvis man som programmedarbejder ønsker at drive aktiv programpolitik efter ovenstående retningslinier, må man konstatere, at det bliver sværere og sværere, og at man må udvise større og større opfinksomhed. Tanken med at åbne for sponsorer i DR var at der dermed kunne "komme boller på suppen". Det kan let blive sådan, at der skal sponsorstøtte til for at opretholde en acceptabel produktion af levende musik. Og så er det næste logiske skridt jo - reklamefinansieringens indtog. Den er jeg stærk og indædt modstander af. Alle erfaringer fra musiklivet og medieudviklingen i udlandet viser, at det fører til et

mere konformt og mindre dynamisk programudbud. At vi risikerer at ende i det, Helmut Friis kalder "Mediedarwinisme": de lytterstærke programmers overlevelse. Den laveste fællesnævners tyranni.

Og hvad kan medieforskningen fortælle os?

Da vi fornylig havde endnu en runde i den uendelige sang om besparelser i DR var jeg lige ved at pege på Medieforskningen i DR (+ Marketing-afdelingen!) som et spareobjekt. For kan vi ikke ligeså godt og meget billigere købe os til disse uendelige strømme af kvantitative informationer eksternt? En public-service institution som DR lader sig jo ikke skræmme af selv nok så små lyttortal: dels har vi en forpligtelse til at lave smalle programmer (det er bl.a. det vi får licensen til), dels er vi for kloge til at sætte lighedstegn mellem høje/lave lyttortal og høj/lav programkvalitet. Håber jeg fortsat.

Det er kvalitativ medieforskning, der er brug for i disse år, og heldigvis er der begyndt at komme spændende materiale ud til os, der lever af at producere noget, vi tror lytterne gerne vil høre. Men vil de så det? Efterhånden er der meget der tyder på, at vi ikke har de lyttere vi gerne vil have, og at de lyttere, vi har, egentlig hellere ville have noget andet musik.

Baggrunden for denne formodning er nogle af resultaterne fra den såkaldte "monitor-undersøgelse", en multidimensional, løbende undersøgelse af danskernes holdninger og (forbrugs)vaner, baseret på en analytisk opdeling af vores bærende værdiforestillinger og livskvalitetsnormer, og kogt ned til et todimensionalt skema med 2 akser, den ene med yderpunkterne *materialisme - idealisme*, den anden yderpunkterne *tryghed - risikovillighed*. På den måde kan man opdele befolkningen i 6 (også demo- og sociografisk bestemte) "segmenter" (A-F), der så igen kan kortlægges/testes i forhold til hvad som helst - også radiolytning og mere specifikt musiklytning i radioen.

Jeg har tidligere skrevet om problemerne ved denne "sociocentriske" analysemetode ("Himlen er en valseblå mark", Modspil nr. 41, men lad mig alligevel anføre nogle af de mere tankevækkende resultater, som medieforskerne når frem til på denne måde:

42% af lytterne "synes virkelig godt" om wienerklassisk musik (eksemplificeret ved Haydn, Mozart, Beethoven) - flest i hovedstaden (53%), færrest i midt- og vestjylland (29%). Det er nøjagtig lige så mange, som "synes virkelig godt om" Danske Sange (eksemplificeret ved Erik Páske, Ellen Winther), men her er den geografiske fordeling omvendt. Moderne pop (Shu-bi-dua, Abba) er listens topscorer med 53%, mere jævnt fordelt geografisk (men i hovedstaden er wienerklassisk musik faktisk den absolutte topscorer!).

De segmenter (E og F), der lytter mest til Regionalradio, har specielt stor glæde af operettemusik, schlagere, evergreens, danske sange og dansk folkemusik, mens de ligger langt under gennemsnittet

mht. dansk rock, beatmusik, new wave og reggae. Men hvad er det, vi spiller for dem!?

DRs medieforskning har prøvet at omsætte denne viden om de 6 segmenters musikpræferencer og lyttevaner til seks 60 minutters udsendelser med DRs underholdningsorkester. Lad mig slutte denne blide blues med at gengive dette tankevækkende bud på danskernes radio-musik-præferencer i 1990.

Note

Debatartikler om musikformidlingens sprog af Torben Jørgensen (Modspil nr. 39, 1988), af Steen Frederiksen, Morten Zeuthen og Lars Ole Bonde (Modspil nr. 40) - og replik af Torben Jørgensen (Modspil nr. 41).

Lars Ole Bonde er cand.mag. og programmedarbejder ved Østjyllands Radio.